

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Խ. Հայաստանի Կարմիր Խաչը՝ իր մանրամասն տեղեկագրերը հաղորդեց Հայ հասարակութեան, շնորհիւ իր նախագահ Բժ. Ս. Կամսարականի, համառոտ բայց ճոխ աղիւսեակներով, ցուցանկարներով և պատկերներով: (Տեղեկագրերը հրատարակուած է Փարիզի Հայ Տիկնաց Կ. Խ. Մասնաճիւղի միջոցներով):

Իր ներկայ ծրագրով Հայաստանի Կ. Խ. նպատակն է 1) Պատերազմի ժամանակ օգնութեան հասնիլ վիրաւոր ու հիւանդ զինուորներուն և դերիներուն, 2) Օգնութիւն հաշմանդամներուն, 3) Բժշկական և նիւթական օգնութիւն տարեւային ու ժողովրդական աղէտներէ վնասուած ազգաբնակչութեան, 4) Մաքառած երկրի մէջ տիրող ընկերային ախտերու դէմ, մասնաւորապէս մալարիայի դէմ, 5) Օգնութիւն անապատտան երեխաներուն, և 6) Բժշկական-առողջապահական և նիւթական օգնութիւն երկիր վերադարձող զաղթականութեան:

Կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին, — 1922 Մայիսի 24-էն մինչև 1925 Օգոստոսը — Կարմիր Խաչը օգնութեան է հասած Միջադեպէն վերադարձող 7000 զաղթականներուն: Անոնց համար Գէօրգի Վէտիի մէջ բացեր է բժշկական ժամ, որ իր գոյութեան 11 ամսուայ մէջ խնամեր է 54054 հիւանդ:

Զանգեզուրի Դարաքիլիսէ գիւղը ընտրելով իր դործունէութեան կեդրոն, օգնութեան է հասած սովի և զանազան համաճարակներու ենթարկուած այդ դժբախտ չրջանին, բանալով հոն բժշկական ժամ և կազմակերպելով սննդակայան, բաղնիքներ և ճաշարաններ, Տաթեւ, Մուղանջար և Բայանդուր գիւղերու մէջ, որոնցմէ ձրի օգուտներ է այդ չրջանի ազգաբնակչութիւնը: Այդ հիմնարկութիւններէն միայն բժշկականը խնամած է երկուք ու կէս տարուայ մէջ 34,388 հոգի: Լոռի-Փամբակ չրջանը ունեցեր է նոյնպէս իր բժշկական Մեծ Գառնի գիւղի մէջ ուր ղլխաւորապէս կռիւ է մղուած վեներական հիւանդութիւններու, մասնաւորապէս սիֆիլիսի դէմ: Բացած է նաև ժամանակաւոր կայաններ Դիլիջանի Զարչեթ, և Կոտայքի չրջանի Քանաքեռի մէջ: Առաջինը խնամած է 1684 հիւանդ, իսկ երկրորդը 4273:

Բայց բժշկական ասպարէզի վրայ իր ղլխաւոր դործը եղած է Էջմիածնի դաւառին մէջ մղած կռիւը մալարիայի դէմ: Մանրամասնութիւններու մէջ չմտնելով հանդերձ, պէտք է շեշտել որ 1924-ին միայն հինգ ամսուայ մէջ Էջմիածնի դաւառի հակամալարիական խումբերը ունեցեր են 27,850 այցելութիւն: Նոյն ուղղութեամբ դործած է Կ. Խաչը Մեղրիի և Դարալագեազի մէջ: Բացի այցելու հիւանդներէ, այդ կայանները (Մեղր, Արփա և Էջմիածին) ունին փոքրիկ — 10 անկողնէ բաղկացած — հիւանդանոցներ և լաւ կահաւորուած տարրալուծարաններ, ուր մասնագէտ բժիշկներու հսկողութեան տակ կատարուած են լուրջ ուսումնասիրութիւններ այդ չրջաններու առողջապահական պայմաններու մասին:

Կ. Խ. բժշկական ընդհանուր օգնութիւն հասցուցած է նոր Բայազիտի

գաւառի որոշ մասերուն մէջ, ուր տարածուած են աչքացաւը (դրախտմա)։ Կազմակերպած է ակնաբուժական շրջիկ խումբ մը, առաջնորդութեամբ մասնադէտ բժիշկի մը որ այցելած է բացի Նոր Բայազիտ քաղաքէն, Դալի Ղարգաւ, Բասար Բէշարի, Ելենովկայի շրջաններ, ուր խնամած է 2074 հոգի։ Բժշկականներու և խումբերու բժշկական կազմը չէ զլացած նոյնպէս օգնել բազմաթիւ հիւանդներուն տուններու մէջ, Հայթայթի անոնց դեղեր և վերջապէս կազմակերպել ամէն այցելած վայրի մէջ առողջապահական դասախօսութիւններ և դրոյցներ։

Վերջապէս Կ. Խաչի վարչութիւնը աշակցած է «Հայաստանի անապատան երեխաների բարեկամների ընկերութեան»։

Ահա, համառօտակի, այն դնահատելի աշխատանքը զոր կատարած է Հ. Կ. Խ. ը։ Ոչ-մասնադէտ մը դժուար կրնայ ըմբռնել, թէ ինչ մեծ կամք, անքնադուժութիւն, կազմակերպչական շնորհ և սէր պէտք է ունենալ, այդպիսի դործ մը կատարելու համար, այն ալ սահմանափակ միջոցներով և յետամնաց վայրերու մէջ, ինչպէս են մեր յիշած շրջաններն ու դիւղերը։

Տեսնենք այժմ թէ, ինչ նիւթական միջոցներ է տրամադրած Կ. Խ. ը, այդ բոլոր աշխատանքը կատարելու համար։

Վերոյիշեալ ժամանակամիջոցի մէջ Կ. Խ. կեդրոնական վարչութիւնը ունեցեր է մուտք 96,390 ր. 87 կ. (ոսկի դրամ) որմէ ծախսած է 78,267ր. 68կ. այդ դուռարին 55,816ր. դոյացած է պետական սուղ միջոցներէ. 36,425ր. 55կ. դեղերու և հին հաղուստներու վաճառումէ, իսկ արտասահմանեան իր մասնաճիւղերէն 1690ր. (սոսնց հաշուելու 800 անդլիական ոսկին զոր զրկած է Փարիզի մասնաճիւղը, ճահիճներու չորացման համար)։

Եթէ արտասահմանեան դադութներու անտարբերութիւնը կարելի է, անցեալի համար, բացատրել անդիտութեամբ կամ անվստահութեամբ, այժմ երբ Կ. Խ. տեղեկագիրը հասարակութեան սեփականութիւն է դարձած, այլևս ներելի չէ ոեւէ ձեռնդահուցութիւն։

Կ. Խ. անմիջական նպատակներն են. — Ունենալ հակավեներական բժշկականայաններ Լենինականի, Լոռի փամբակի մէջ, Ձանդեղուրի և Դիլիճանի բուժականայանները վերածել հիւանդանոցներու, կազմակերպել քանի մը ակնաբուժ խումբեր։ Լայնացնել հակամալարիական և անապատան մանուկներու խնամատաբութիւնը։

Մաղթելով լիովն յաջողութիւն իր բոլոր ազադայ ձեռնարկներուն, պարտք էր սեպմէ մէկ երկու թելադրութիւններ ընել Կեդր. վարչութեան։ Կ. Խաչի գլխաւոր նպատակն է անմիջական օգնութիւն հասցնել այնպիսի վայրեր ուր պետութեան բժշկա-առողջապահական վարչութիւնը հնարաւորութիւն չէ ունեցած կամ աւելորդ դատած է մնայուն հիմնարկութիւններ կազմակերպել։ Ան իր սուղ միջոցները պէտք չէ ցրուէ օգտակար բայց յարատեւ ձեռնարկներու համար։ Երբ չունի պէտք եղած քանակութեամբ քիմիկ հիւանդներուն բաժնելու համար, հարկ է որ իր բոլոր մասնաճիւղերուն միջոցները այդ նպատակին յատկացնէ, ձգելով

ճահիճներ չորցնելու դործը պետական օրկաններուն, որոնք ունին անհրաժեշտ փորձառութիւնը, որոշ ծրագիր և արհեստագիտական կազմ:

Մալարիայի ախտաբանութիւնը ներկայիս այնքան զարգացած է որ, անոր դէմ պայքարի համար նոր հետազոտութիւններու պէտք չկայ Կ. Խ. համար: Այդ՝ Տրոպիկական հաստատութեան դործն է և միայն խաղաղ և յարատեւ հետազոտութեան նիւթ: Կ. Խաչը իր բոլոր ուժերը պէտք է տրամադրէ միայն անմիջական խնամքներու:

Այս դործին համար միակ ձեռնահաս մարմինն է Կ. Խ.ը որ իր կարճատեւ անցեալով հաստատեց թէ տեղեակ է ժողովրդի ցաւերուն, դիտէ անոնց դէմ կոռւելու դիտական և գործնական ուղիները, և իրեն վստահուած կողմէններով կրնայ խոշոր արդիւնքներ տալ:

Մենք վստահ ենք որ հայութիւնը արժանապէս պիտի վարձատրէ այդ բեղմնաւոր աշխատանքը:

ԲԺ. Ե. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

ԽՆԱՄԵՑԷՔ ԶԵՐ ԱՎՈՒԱՆԵՐԸ

Առաւօտ և երեկոյ ձեր ահուաները լուացէ՛ք և վրձինով մաքրեցէ՛ք: Անհրաժեշտ չէ տտամնափոշի ունենալ, պարզ օճառը կը բաւէ:

Ձեր ամսական տտամնափրձինը ունեցէ՛ք և թոյլ մի տաք որ ուրիշներ, նոյնիսկ ձեր ընտանիքի անդամները գործածեն զանոնք:

Մի չափազանցէ՛ք թթու ըմպելիներու, ինչպէս նաև անուշեղէններու և չաքարեղէններու գործածութիւնը մանաւանդ փոքրիկներու համար: անոնց արտադրած թթուն շուտով կը մաշեցնէ ահաւն և կ'աղաղակնէ փառմը:

Պաղ ըմպելի խմելէ անմիջապէս ետք շատ տաք, և փոխադարձաբար տաք ըմպելիէ ետք շատ պաղ ըմպելի մի՛ խմէ՛ք: Մի՛ չափազանցէ՛ք ոգելից ըմպելիներու ինչպէս նաև ծխախոտի գործածութիւնը, եթէ կուզէ՛ք որ ձեր շուշը չհոտի և ձեր ահաւները ճերմակ ու փայլուն մնան:

Ահաւներով կարծր առարկաներ (մատիտ, զբիշ, փայտ, կայլն) կամ սննդեղէններ (կաղին, ընկոյզ, կորիզ կայլն) մի կոտրէ՛ք: Մի՛ կտրէ՛ք նաև գէրձան, անոնց ծայրը չփճացնելու համար:

Մի՛ թողուք որ ահաւներու միջև երկարատեւ մնան սննդեղենի մնացորդները, որպէս զի չնեխին և փտութիւն չպատճառեն, անմիջապէս մաքրեցէ՛ք զանոնք ոչ թէ սրածայր առարկաներով (գնդասեղ, լուցկի կայլն) այլ շուրով և օճառով:

Մի մոռնաք որ ահաւներու հիւանդադին վիճակը բերնի, ստամոքսի և այլ զանազան հիւանդութիւններու պատճառ կը դառնայ, և մի՛ սպասէ՛ք որ ձեր ահաւները ցաւին առամնաբոյժին դիմելու համար, այլ իբր կանխազգուշութիւն տարին մէկ կամ երկու անգամ խնուրեան ենթարկել տուէ՛ք զանոնք:

Չսկեցէ՛ք ձեր զաւակներուն ահաւներուն վրայ և փոքր հասակէն (երեք տարեկանէն) վարժեցուցէ՛ք զանոնք խնամելու իրենց ահաւները այնպէս ինչպէս որ դուք:

ԱՐԱՄ ԳԻԹԱՊԵՃԱՆ